

УДК 001.32(477)"1950-1960"(093)

*І. М. Шихненко,
кандидат історичних наук,
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського*

ДЖЕРЕЛА З РЕКОНСТРУКЦІЇ СКЛАДУ НАУКОВИХ СПІВРОБІТНИКІВ УСТАНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ ПЕРІОДУ 1950–1960-Х РОКІВ

Розглянуто та проаналізовано види джерел, що дозволяють системно реконструювати основні віхи життя і діяльності наукових співробітників Національної академії наук України періоду 1950–1960-х років, розкрито шляхи здійснення такої реконструкції.

Ключові слова: архівні документи, Національна академія наук України, історичне джерело.

Уже багато років поспіль Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського займається дослідженням розвитку української академічної науки. Результати цієї роботи відображено в серії видань документів і матеріалів з історії Національної академії наук України. У вказаних збірниках представлені джерела, що висвітлюють різні періоди розвитку Академії. Складаються збірники з двох частин – «Документи і матеріали» та «Додатки». До частини збірників «Документи і матеріали» входять джерела, що інформують про основні досягнення НАН України на певних історичних етапах. Це, зокрема, такі види документів, як: постанови Академії, урядові та партійні рішення, плани, звіти та ін.

До другої частини – «Додатки» входять, зокрема: регести протоколів засідань Президії Академії, які містять відомості про розглянуті наукові питання та їхнє вирішення; списки дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів, обраних до складу Академії; списки наукових співробітників академічних установ, списки видань і наукових праць співробітників і списки науково-дослідних установ Академії.

Автор даної статті, який тривалий період часу займається складанням списків наукових співробітників та списків академіків

і членів-кореспондентів, обраних до складу Академії, поставив за мету: охарактеризувати основні групи і види джерел з реконструкції біографій наукових працівників, здійснити їхній науковий аналіз, а також дати об'єктивну оцінку цим джерелам при вивченні різних аспектів розвитку вітчизняної академічної науки.

Предметом дослідження є основні віхи життя і діяльності наукових співробітників академічних установ, а його об'єктом – комплекс використаних при цьому груп і видів джерел.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 1950–1960-х років. Указаний відрізок часу характеризувався прискореним розвитком народного господарства. Велика кількість винаходів і розробок учених Академії була впроваджена в різних галузях промисловості, зокрема в машинобудуванні, металургії, гірничій справі, газо- і нафтопереробці, хімічній промисловості та ін.

Характеризуючи стан вивчення проблеми, слід зазначити, що сучасна історична література представлена значною кількістю праць, присвячених дослідженню особових архівних фондів і науковій спадщині відомих українських учених НАН України, зокрема, І. Г. Підоплічка, М. М. Амосова, С. Г. Гончарука, Н. О. Пучківської, В. М. Нікітіна, А. А. Смірнова, В. Ф. Копитова. Цьому послужилися наукові доробки Т. В. Брязкало [1], О. М. Закусила [2], О. Ю. Кондратенка [3], О. Г. Луговського [4], С. В. Старовойт [5], Л. В. Шипко [6]. Дослідженням біографічних джерел стосовно діячів української бібліотечної справи (1918–1934) займалася Л. В. Гарбар [7]. При цьому в працях вітчизняних істориків відсутні комплексні дослідження, у яких би подавався всебічний огляд та аналіз груп і видів джерел з реконструкції життя і діяльності складу наукових співробітників НАН України. Джерельний комплекс, який дозволяє здійснити дану реконструкцію, умовно можна поділити на архівні документи, друковані праці та електронні документи, розміщені на офіційних сайтах академічних і відомчих установ України, країн СНД та сайтах науково-довідкового характеру.

Перший етап реконструкції складу наукових співробітників установ Академії передбачає пошук, виявлення і встановлення їх кількісного показника. Велику допомогу в цьому виді роботи надають архівні документи, які представлені контрольними примірниками штатних розписів наукових установ, протоколами засідань Президії Академії та осо-

бовими справами академіків і членів-кореспондентів. Штатні розписи, що зберігаються головно в Архіві Президії НАН України і архівах нині діючих науково-дослідних інститутів НАН України, зокрема, Фізико-механічному інституті ім. Г. В. Карпенка, Інституті радіофізики і електроніки ім. О. Я. Усікова, Фізико-технічному інституті низьких температур ім. Б. І. Веркіна та інших, дають можливість встановити прізвища, імена та по-батькові наукових співробітників, дати їхнього народження, наукові спеціальності, вчені звання і наукові ступені, національність, дати приймання співробітника на роботу до установи, відомості про займані ним посади, назви науково-дослідних установ та їхні структурні підрозділи (відділи, лабораторії, сектори, групи) [8]. Штатні розписи як історичне джерело важливі тим, що дозволяють прослідкувати динаміку збільшення в системі Академії фахівців у тій чи іншій галузі науки, а також обставини і тенденції, якими це збільшення обумовлювалося.

На наступному етапі реконструкції складу наукових співробітників установ Академії проводилося виявлення і уточнення різночитань у прізвищах, іменах і по батькові науковців, точні дати їхнього переведення з однієї посади на іншу або до іншого структурного підрозділу, відомості про роки присвоєння вченого звання чи наукового ступеня, встановлення відомостей про перейменування установи і т. п. Велику інформативність з цього питання містять протоколи засідань Президії Академії і матеріали до них. Це, зокрема, документи з організації діяльності наукових підрозділів установ, їхні наукові плани і звіти, документальні матеріали з питань організації нових відділів і лабораторій, або їхнє об'єднання, звіти про відрядження, документи про преміювання співробітників за ті чи інші винаходи або розробки, списки вчених рад інститутів, повідомлення про засідання Президії Академії та їхні стенограми [9].

Важливим джерелом з реконструкції персонального складу академіків і членів-кореспондентів Академії є їхні особові справи, що зберігаються в Архіві Президії НАН України [10], а також інші біографічні матеріали вчених, які містяться в особових фондах головного архівного підрозділу Академії – Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Це, зокрема, листки з обліку кадрів науковців, їхні автобіографії, заяви про прийняття на роботу, анкети. Вказані види документів мають високий ступінь інформативності та достовірності, оскільки оформлювалися самими

фондоутворювачами протягом свого життя і діяльності в тій чи іншій академічній установі. Вони містять відомості про дату і місце народження вченого, його національність, соціальне походження, про вищий навчальний заклад, в якому він здобув освіту, роки його роботи в різних науководослідних і освітніх установах, роки переходу з одного інституту, лабораторії, відділу, сектору до іншого тощо [11]. Ці відомості підтверджувалися такими видами документів, як накази керівників установ по особовому складу, що також досить часто зустрічається в особових архівних фондах академіків і членів-кореспондентів НАН України. За допомогою документів з вищезгаданих архівів вдалося заповнити прогалини з життя і діяльності багатьох наукових працівників, зокрема й маловідомих.

Для реконструкції складу наукових співробітників академічних установ України велике значення має опрацювання опублікованих наукових праць, зокрема, монографій, нарисів, статей, присвячених ювілеям учених, некрологів, спогадів сучасників, видань з історії та сучасної діяльності різних академічних і відомчих установ України, енциклопедій, біобібліографічних видань та ін. [12]. Особливістю вказаного виду джерел, зокрема некрологів і статей біографічного характеру, є те, що вони дають можливість встановити дати смерті вчених. У свою чергу, спогади про вчених містять цікаві відомості про їхнє особисте життя, відносини з колегами тощо. В ювілейних виданнях вдається віднайти рідкісні фотографії вченого в сімейному колі чи науковому колективі, фотокопії його автографів, наукових праць і робочих матеріалів до них. При реконструкції складу наукових співробітників установ НАН України найбільш інформативними виявилися такі видання, як: «Вісник НАН України», «Українська радянська енциклопедія», «Сучасна енциклопедія України», «Енциклопедія історії України», «Інститут історії України. 1936–2006», «Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України. Наукова діяльність, структура, працівники» та ін.

Офіційна інформація щодо займаних ученими посад в установах і структурних підрозділах Академії, їхніх учених звань, наукових ступенів тощо міститься також у довідниках по установах АН УРСР [13].

Активний розвиток сучасних інформаційних ресурсів і широкий доступ дослідників до мережі Інтернет дає можливість останнім працювати з таким новітнім різновидом джерел, як електронні сайти. Вказану групу джерел умовно можна поділити на такі підгрупи: офіційні сайти

академічних і відомчих установ (НАН України, НБУВ, НААН України, НАМН України, НАПН України, МОН України, МОЗ України) і науково-довідкові сайти («Leksika.com.ua», «Биография.ру», «Українці в світі», «Академик.ру», Лінгвістичний портал, Генеалогічний форум, Всесвітній біографічний енциклопедичний словник та ін). На офіційних сайтах академічних і відомчих організацій представлені електронні документи, зокрема, біографічні довідки про вчених, історичні довідки про діяльність наукових установ, звіти та повідомлення про розробки і досягнення їхніх наукових колективів, документи про визначних співробітників цих установ, спогади про вченого його колеги і учнів [14]. Найбільш інформативними з цих питань є офіційні сайти Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України, Інституту фізики НАН України, Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України, Державного природознавчого музею НАН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та ін. Даний вид документальних матеріалів є носієм інформації не тільки біографічного характеру, але й відомостей про розвиток вітчизняної академічної науки в цілому.

Заключний етап реконструкції складу наукових працівників системи Академії передбачає безпосереднє створення списку її дійсних членів і членів-кореспондентів і списку наукових співробітників науково-дослідних установ (інститутів, лабораторій, науково-експериментальних баз та ін.). У свою чергу, список дійсних членів і членів-кореспондентів Академії складається з двох частин. Перша частина – дійсні члени, друга – члени-кореспонденти. Список дійсних членів і членів-кореспондентів має вигляд невеликих за обсягом біографічних довідок, у яких подається прізвище, ім'я і по батькові вченого, дати його життя і смерті (число, місяць, рік), інформація про наукову спеціальність вченого, обрання до складу академіків або членів-кореспондентів (число, місяць, рік). У довідці вказуються також роки присвоєння вченому почесних звань, відомості про нагородження державними або відомчими преміями, роки роботи вченого та займані ним посади в тій чи іншій науково-дослідній установі, її назва на той період. Наприклад: Фольборт Георгій Володимирович (04.02.1885–17.04.1960) – фізіолог. Академік АН УРСР (19.05.1951). Лауреат премії ім. І. П. Павлова АН СРСР (1942), Заслужений діяч науки УРСР (1953). У 1909–1927 рр. працював у Петербурзі (з 1914 р.–

Петроград, з 1924 р. – Ленінград) – викладач Військово-медичної академії (1909–1927); з 1916 р. до 1923 р. – професор, завідувач кафедри, ректор Сільськогосподарського інституту; у 1923–1927 рр. – професор Державного університету. У 1927–1930 рр. працював завідувачем лабораторії Харківського інституту праці Наркомату праці УСРР. З 1927 р. до 1935 р. – завідувач лабораторії Українського органотерапевтичного інституту Наркомздоров'я УСРР (з 1930 р. – Всеукраїнський інститут ендокринології і органотерапії Наркомздоров'я УСРР). У 1927–1946 рр. працював завідувачем лабораторії Українського центрального науково-дослідного психоневрологічного інституту (з 1932 р. – Українська психоневрологічна академія, з 1937 р. – Український психоневрологічний інститут). Одночасно, з 1927 р. до 1946 р. – професор, завідувач кафедри Харківського медичного інституту. З 1933 р. до 1941 р. – завідувач лабораторії Українського інституту експериментальної медицини. З 1934 р. працював з перервами в Інституті клінічної фізіології АН УСРР (з 1946 р. – Інститут клінічної фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, з 1953 р. – Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця АН УРСР) – науковий співробітник (1934–1937), старший науковий співробітник (1942), завідувач лабораторії (1947, 1953–1960), завідувач відділу (1948–1952). У 1946–1948 рр. – завідувач лабораторії Інституту біохімії АН УРСР. З 1946 р. працював завідувачем кафедри Київського медичного інституту ім. О. О. Богомольця.

Аксентьєва Зінаїда Миколаївна (25.07.1900–08.04.1969) – астроном. Член-кореспондент АН УРСР (19.05.1951). Заслужений діяч науки УРСР (1960). З 1926 р. працювала з перервами в Полтавській гравіметричній обсерваторії Української палати мір і вагів (з 1938 р. – Полтавська гравіметрична обсерваторія АН УРСР, з 1964 р. – у складі Інституту геофізики АН УРСР) – обчислювач-спостерігач (1926–1928), старший науковий співробітник (1928–1939, 1943–1947), завідувач відділу (1939–1941), заступник директора (1948–1951) директор (1941–1943, 1951–1969). У 1934–1939 рр. працювала в Москві – старший науковий співробітник метеорологічної обсерваторії ім. В. О. Міхельсона Сільськогосподарської академії ім. К. А. Тімірязєва (1934–1935); старший науковий співробітник гідрометеорологічного інституту (1935–1938); завідувач метеорологічної станції при Головному управлінні Гідрометеорологічної служби РНК СРСР (1938–1939). З 1964 р. – заступник директора Інституту геофізики АН УРСР.

Список наукових співробітників академічних установ має вигляд коротких анотованих біографічних довідок, дещо відмінних від тих, що подаються в списку академіків і членів-кореспондентів. У цих довідках вказується: прізвище, ім'я, по батькові співробітника, роки його життя і смерті (якщо вдалося виявити), науковий фах, науковий ступінь, вчене звання, роки роботи співробітника в одній або декількох академічних установах, займані ним посади, подаються точні назви наукових підрозділів (лабораторій, відділів) установ. Наприклад: Бабко Анатолій Кирилович (1905–1968) – хімік-аналітик, доктор хімічних наук, професор, академік (1957); заступник голови (1951–1954) Відділу фізико-математичних, хімічних і геологічних наук АН; завідувач лабораторії аналітичної хімії (1951–1960) Інституту загальної і неорганічної хімії.

Брауде Семен Якович (1911–2003) – фізик, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент (1957); завідувач відділу «Р-В» (1951–1955) Фізико-технічного інституту; заступник директора (1956–1960), завідувач лабораторії радіоастрономії (1955–1960) Інституту радіофізики і електроніки.

Василенко Андрій Овер'янович (1891–1963) – фахівець у галузі машинобудування і сільськогосподарської механіки, доктор сільськогосподарських наук, доктор технічних наук, професор, академік (1948); заступник голови (1951–1952) Відділу сільськогосподарських наук АН; директор (1951–1960), завідувач відділу сільськогосподарського машинобудування (1955–1960) Інституту машинознавства і сільськогосподарської механіки.

Война Олексій Дорофійович (1907–1957) – історик, кандидат історичних наук; завідувач відділу загальної історії і міжнародних відносин (1952–1957) Інституту історії.

У свою чергу, список дійсних членів і членів-кореспондентів Академії та список наукових співробітників її науково-дослідних установ дає можливість дослідити особливості розвитку вітчизняної академічної науки, насамперед, питання збільшення особового складу наукових установ. У період 1950–1960-х років у системі Академії значно зросла кількість наукових працівників – з 1445 до 1960 осіб, серед яких було 87 академіків і понад 120 членів-кореспондентів. Збільшилася питома вага фахівців вищої кваліфікації. Так, у 1951 р. серед наукових співробітників налічувалося 189 докторів наук і 657 кандидатів наук, а станом на 1959 р.

кількість докторів наук збільшилася до 223, а кандидатів до 1079 [15]. У вказані роки зросла кількість фахівців з фізико-математичних і хімічних наук, технічних наук. Цьому сприяв, як зазначалося вище, тодішній розвиток машинобудування, металургії, гірничої справи, газовидобутку та нафтопереробки, теплоенергетики, металознавства, гідротехніки та ін.

Аналіз задекларованого комплексу джерел висвітлює їхню репрезентативність, що дозволяє здійснити системну реконструкцію складу дійсних членів і членів-кореспондентів та наукових співробітників установ Національної академії наук України на різних етапах її історичного розвитку, а також встановити деякі аспекти з академічного життя в Україні, зокрема впровадження у виробництво різних наукових розробок і винаходів. Ці джерела можуть активно використовувати в своїх дослідженнях біографісти та історики науки.

Список використаних джерел

1. Брязкало Т. В. Документи особового фонду І. Г. Підоплічка як інформаційний ресурс у вивченні природничих наук / Т. В. Брязкало // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – К., 2006. – Вип. 16. – С. 287–294.

2. Закусило О. М. Пам'яті видатного вченого і великого хірурга [за матеріалами архівного фонду М. М. Амосова] / О. М. Закусило // Серце і судини. – 2006. – № 4. – С. 117–118; Він же. Створено фонд академіка Гончарука Є. Г. / О. М. Закусило // Довкілля та здоров'я. – 2007. – № 7. – С. 49–50; Він же. Пам'яті видатного офтальмолога, академіка Надії Олександрівни Пучківської / О. М. Закусило // Офтальмологічний журнал. – 2008. – № 1. – С. 4–5; Він же. Особовий архівний фонд академіка І. Ф. Кураса (загальний огляд) / О. М. Закусило // Історична і політична наука та суспільна практика в Україні. – К., 2009. – С. 78–81.

3. Кондратенко О. Ю. Документальні фонди НАН України як джерело вивчення розвитку археології в АН УРСР 1944–1959 років / О. Ю. Кондратенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 4. – С. 62–70; Він же. Документальні архівні фонди НАН України як джерело вивчення розвитку історичної науки в АН УРСР у 1944–1956 рр. / О. Ю. Кондратенко // Наукові праці НБУВ. – 2007. – Вип. 19. – С. 408–425.

4. Луговський О. Г. Біобібліографія і бібліографічна діяльність учених-природознавців УАН – АН УРСР (1918–1941): автореф. дис. канд. іст. наук / О. Г. Луговський; НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – 20 с.

5. Старовойт С. В. Діяльність визначного вченого Г. Є. Пухова за документами резервного фонду в Інституті архівознавства НБУВ / С. В. Старовойт // Дванадцять Всеукр. конф. молодих істориків освіти, науки і техніки та спеціалістів: Мат. конф., 20 травня 2007 р., м. Київ. – К., 2007. – С. 190–196; Вона ж. Документи фізіолога В. М. Нікітіна у фондах Інституту архівознавства НБУВ / С. В. Старовойт // Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2007. – Вип. 12. – С. 102–112.

6. Шипко Л. В. Документальна спадщина академіків АН України А. А. Смирнова та В. Ф. Копитова як складова у формуванні особових архівних фондів Інституту архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / Л. В. Шипко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: Зб. матеріалів V Міжнародної наук.-практ. конф., Київ, 20–22 травня 2008. – К., 2008. – С. 210–211.

7. Гарбар Л. В. Біографічні джерела з історії дослідження української бібліотечної справи (1918–1934) з архіву Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та питання персоніологічної реконструкції / Л. В. Гарбар // Волинські історичні записки. – 2010. – Т. 5. – С. 210–219.

8. Див.: Архів Президії НАН України, ф. 251, оп. 3-ос., спр. 148 «Список наукових співробітників і кількісний склад співробітників Академії наук УРСР на 31 грудня 1952 р.», 154 арк.; Там само: спр. 220 «Контрольні списки наукових співробітників АН УРСР на 1 жовтня 1956 року», 101 арк.; Там само: ф. 272 «Контрольні списки наукових співробітників АН УРСР і підвідомчих їй установ станом на 1 жовтня 1959 року», 244 арк.; Архів Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка НАН України, ф. 1, оп. 3-ос., спр. 31 «Список працівників інституту машинознавства і автоматики АН УРСР станом на на 1956 р.», 2 арк.; Там само: ф. 1, оп. 3-ос., спр. 61 «Контрольний список наукових співробітників станом на 1 жовтня 1960 р.», 3 арк.; Архів Інституту радіофізики і електроніки ім. О. Я. Усікова НАН України, ф. 1, оп. 3-ос., спр. 48 «Іменні штатні розписи інституту на 1960 рік», 59 арк.

9. Див.: Архів Президії НАН України, ф. 251, оп. 1., спр. 696 «Протоколи № 21–35 засідань Президії АН УРСР за 1956 рік», арк. 194–195, 230, 231, 257; Там само: спр. 706 «Матеріали до протоколів № 1–7 засідань Президії АН УРСР за 1956 рік», арк. 13, 17, 80, 157, 429; Там само: спр. 745 «Протоколи № 27–35 засідань Президії АН УРСР за 1957 рік», арк. 119, 144, 157, 306; Там само: спр. 823 а «Матеріали до протоколу № 44 засідання Президії АН УРСР від 8 серпня 1958 року», арк. 1–2, 43–279.

10. Див.: Архів Президії НАН України, спр. 11 «Особова справа Середи Ярослава Івановича (1900–1981) – ученого у галузі нафтопереробки, члена-кореспондента АН УРСР», 40 арк.; Там само: спр. 34 «Особова справа Смирнова Адріана Анатолійовича (1908–1992) – фізика, академіка АН УРСР», 93 арк.; Там само: спр. 64 «Особова справа Шубенка-Шубіна Леоніда Олександровича (1907–1994) – ученого у галузі енергетики, члена-кореспондента АН УРСР», 65 арк.

11. Див.: ІА НБУВ, ф. 18 «Глушков Віктор Михайлович (1923–1982) – учений у галузі математики, кібернетики та обчислювальної техніки, академік АН УРСР, академік АН СРСР», оп. 1, спр. 90 «Документи про відзначення 50-річчя з дня народження та 25-річчя наукової діяльності В. М. Глушкова (біографія, інформаційне повідомлення про ювілей)», 58 арк.; Там само: ф. 39 «Білодід Іван Костянтинівич (1906–1981) – мовознавець, академік АН УРСР, академік АН СРСР», оп. 1, спр. 125 «Особові листи з обліку кадрів, автобіографії, бібліографія, анкета», 71 арк.; Там само: ф. 139 «Щербань Олександр Назарович (1906–1992) – учений у галузі гірничої теплофізики», оп. 1, спр. 68 «Відомості про життя і діяльність О. Н. Щербаня», 26 арк.; Там само: ф. 256 «Субботін Серафим Іванович (1906–1976) – геофізик, академік АН УРСР», оп. 1, спр. 61 «Анкета та автобіографія», 4 арк.; Там само: спр. 75 «Особовий листок з обліку кадрів», 2 арк.

12. Див.: Мень Анатолій Володимирович. Некролог // Вісник НАН України. – 2011. – № 8. – С. 7; Касьяненко Володимир Григорович // Українська радянська енциклопедія. – К., 1961. – Т. 6. – Арк. 239; Вінцюк Т. К. Глушков Віктор Михайлович / Т. К. Вінцюк // Сучасна енциклопедія України. – К., 2006. – Т. 5. – Арк. 691; Толочко П. П. Бібіков Сергій Миколайович / П. П. Толочко // Енциклопедія історії України. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 1. – Арк. 257; Інститут історії України НАН України. 1936–2006 / відп. ред. В. А. Смолій. – К.: Інститут істо-

рії України, 2006. – 818 с.; Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України. Наукова діяльність, структура, працівники / відп. ред. Я. Ісаєвич. – Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2001. – 336 с.; Академік Максим Федотович Гулий. До 100-річчя від дня народження / гол. ред. акад. НАН України і НАМН України С. В. Комісаренко. – К.: Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, 2005. – 156 с.; Козлик І. В. Мій науковий керівник – Крутикова Ніна Євгеніївна (Спогади, роздуми, листи) / І. В. Козлик // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2008. – № 7–8. – С. 59–64; С. А. Лебедев (некролог) // Вестник АН СССР. – 1974. – № 9. – С. 109; Ніна Євгеніївна Крутикова (некролог) // Слово і час. – 2008. – № 6. – С. 109; Шилов Евгений Алексеевич (1893–1970). Библиографический указатель / сост. В. В. Ганюшкина, М. Н. Таланова. – Иваново: Государственный химическо-технологический университет, 2010. – 116 с.; Новик Катерина Йосипівна. Біобібліографія вчених Української РСР / ред. кол.: К. М. Ситник, П. Т. Тронько та ін. – К.: Наукова думка, 1978. – 41 арк.; Академик С. Я. Брауде в воспоминаниях современников / под ред. А. А. Костенко. – Харьков: Радиоастрономический институт НАН Украины, 2005. – 328 с.; Остап Парасюк. Слава української науки / ред. кол.: А. Загородній, Н. Вірменко, В. Козирський та ін. – К.: Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України, 2011. – 624 с.; Илья Михайлович Лифшиц. Ученый и человек / ред. кол.: А. С. Бакай, А. В. Волобуев, С. А. Гредескул и др. – Харьков: ННЦ ХФТИ, 2006. – 717 с.; Б. Г. Лазарев. Жизнь в науке. Избранные труды. Воспоминания / ред. кол.: А. С. Бакай, А. В. Волобуев, В. Ф. Зеленский и др. – Харьков: ННЦ ХФТИ, 2003. – 704 с.; Б. И. Медовар. Избранные труды / ред. кол.: Б. Е. Патон, В. Я. Саенко и др. – К.: Институт электросварки им. Е. О. Патона, 2006. – 634 с.; Владимир Борисович Порфирьев. Ученый, геолог, педагог, человек / отв. ред. чл.-кор. НАН Украины П. Ф. Гожик. – К.: Институт геологических наук Украины НАН Украины, 2000. – 364 с.

13. Див.: Академія наук Української РСР. Довідник на 1956 рік. – К., 1956. – 219 с.; Академія наук Української РСР. Довідник на 1959 рік. – К., 1959. – 259 с.

14. Див.: Палладин Александр Владимирович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_biography/ –

Загол. з екрана; Смирнова-Замкова Александра Ивановна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://100.v.com.ua/ru/Smirnova-Zamkova-Aleksandra-Ivanovna-person> – Загол. з екрана; Георгій Степанович Писаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://encyklopedia.narod.ru/bios/nauka/pisarenko/george.html> – Загол. з екрана; История Института электросварки им. Е. О. Патона. Борис Евгеньевич Патон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://paton.kiev.ua/ru/o-nas/istoriya> – Загол. з екрана; Смирнов-Замков Олександр Васильович (22.04.1913–31.08.1995) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://organic.chem.univ.kiev.ua/ua/prominent_graduates/smirnov_zamkov/ – Загол. з екрана; Андreyuk Катерина Іванівна (27.11.1927–01.03.2013). Некролог [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/Chronicle/Documents/131305_AndrejukKI1927.pdf – Загол. з екрана; Історія Інституту фізики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iop.kiev.ua/site/about_history.php – Загол. з екрана; Широков Олександр Зосимович (5.IX.1905–7.XI.1996) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua/Person/sh/Documents/ShyrokovOZ.pdf> – Загол. з екрана; Чаговець Ростислав Всеволодович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://leksika.com.ua/15910220/ure/chagovets> – Загол. з екрана; Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України. Історична довідка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biph.kiev.ua/uk/> – Загол. з екрана; Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Історична довідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lsl.lviv.ua/history.htm> – Загол. з екрана; Національна академія наук України. Державний природознавчий музей. Історія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://museum.lviv.net/ua/history/history1.php> – Загол. з екрана.

15. Історія Академії наук Української РСР / гол. ред.: А. К. Бабко. – К., 1967. – Кн. 1. – С. 166.

Summary

The paper discusses and analyzes the types of sources that can systematically reconstruct the scientists of the National Academy of Sciences of Ukraine life and work milestones during the 1950s–1960s as well as the ways of implementation of this reconstruction.

Key words: archival documents, the National Academy of Sciences of Ukraine, a historical source.